

Naturhistoriska
riksmuseet

2009-02-25
YTTRANDE
Dnr 50-9/2009

Miljödepartementet
103 33 STOCKHOLM

Yttrande över Nationell strategi och handlingsplan för främmande arter och genotyper (M2008/2740/Na)

Naturhistoriska riksmuseet har erhållit ovanstående strategi på remiss och avger här sitt yttrande.

Naturhistoriska riksmuseet instämmer i bedömningen att spridningen av invasiva arter utgör ett stort hot mot den biologiska mångfalden, hälsa och samhällsekonomi och att det föreligger ett brådskande behov av åtgärder, såväl nationellt som internationellt. Museet anser följaktligen att det är positivt att Naturvårdsverket i samverkan med berörda myndigheter utarbetat en strategi och handlingsplan för att hantera dessa problem.

Rapporten ger en god bild av såväl redan upptäckta som befarade problem som kan uppstå till följd av oönskad spridning av främmande arter och genotyper. Vidare ges en god överblick över komplexiteten och svårigheterna att möta dessa hot, inte minst vad gäller i perspektivet av EU och dess öppna inre marknad, och behovet av bred samverkan såväl inom landet som internationellt.

Problemet är i högsta grad internationellt och kräver en gränsöverskridande strategi. Sålunda instämmer Naturhistoriska riksmuseet i bedömningen att det är av yttersta vikt att den nationella strategin samordnas med EU:s kommande strategi på en rad punkter, exempelvis gällande övervakning, tidig varning och regleringar. Naturhistoriska riksmuseet tillstyrker ett agerande som föreslås där Sverige agerar pådrivande för att tillse att EU:s strategi innehåller tillräckligt strikta regelverk för att förebygga och åtgärda spridningen av främmande arter och genotyper, samt även i andra internationella sammanhang. Den fria rörligheten inom EU innebär att när väl oönskade arter släppts in underlättas deras spridning inom gemenskapen. Naturhistoriska riksmuseet instämmer sålunda i bedömningen att det är av yttersta vikt att åtgärder förstärks för att stoppa införsel vid de yttre gränserna. Museet anser dessutom att detta motiverar en strategi som inte försvagar enskilda medlemsstaters möjligheter att med nationella regelverk förstärka skyddet utöver de gemensamma åtgärderna där så bedöms nödvändigt.

Naturhistoriska riksmuseet tillstyrker en strategi som bygger på de tre internationellt överenskomna stegen: 1) förebyggande åtgärder; 2) åtgärder för tidig upptäckt och utrotning; 3) åtgärder för kontroll och långsiktig begränsning.

Naturhistoriska riksmuseet vill peka på de omfattande resursproblem som finns förknippade med sena åtgärder för att hantera invasiva arter. När väl dessa har etablerat sig i ett område eller en region, är det ofta i princip omöjligt att med någon form av rimlig resursinsats åtgärda problemen. Detta är ett starkt skäl att fokusera insatserna i enlighet med de överenskomna stegen och då framför allt det första steget. Om samhället godkänner och accepterar utrotning som en strategi, måste också tillräckliga resurser för att klara detta tillföras.

Naturhistoriska riksmuseet tillstyrker generellt de förslag som strategin innehåller, men framför vissa kompletteringar och kommentarer enligt nedan.

Organisation och samordning

Naturhistoriska riksmuseet instämmer i bedömningen att det är viktigt med en ändamålsenlig organisation, tydlig ansvarsfördelning och ökat samarbete mellan myndigheter och övriga aktörer. Museet tillstyrker det organisatoriska förslaget med en samverkansgrupp, en referensgrupp och ett sekretariat. Naturhistoriska riksmuseet ser det som naturligt att ingå i denna organisation och tillstyrker förslaget om medverkan i referensgruppen. Museet har landets största samlade taxonomiska kompetens samt kompetens inom biodiversitetsinformatik, DNA-baserad artbestämning ('DNA barcoding'), m.m. och ingår på olika sätt i nationella och internationella nätverk som kommer vara värdefulla i detta sammanhang.

En stor del av de bedömningar och aktiviteter som ska ingå i strategin och handlingsplanen förutsätter korrekta taxonomiska bestämningar och/eller taxonomiska förenklingar av artgrupper. Naturhistoriska riksmuseet anser det därför vara nödvändigt att den organisatoriska delen av strategin specificerar ansvarsfördelningen för sådana taxonomiska bedömningar. Naturhistoriska riksmuseet besitter Sveriges största samlade kompetens för artbestämning av icke inhemska arter och bör därmed ingå som permanent remissinstans vad gäller artbestämning. Naturhistoriska riksmuseet har dessutom den specialistkunskap som krävs för att bedöma artbestämningar ur systematiska, taxonomiska såväl som nomenklaturella perspektiv på en nivå som ingen annan enskild aktör i Sverige klarar.

Övervakning och rapporteringssystem

Naturhistoriska riksmuseet instämmer i bedömningen att betydande resurser behöver tillföras för att en fullgod övervakning och rapportering av främmande arter ska komma till stånd, inklusive inventeringar, övervakning i högriskområden och ideell rapportering. Som föreslås skulle Artportalen potentiellt kunna ha en viktig funktion vad gäller det sistnämnda, och den stora användning som den fått för bl.a. rapportering av fågelobservationer vittnar om dess möjligheter. Här föreligger dock ett stort behov för utveckling av kvalitetssäkringssystem, och för många svåridentifierade organismer, som kan kräva expertkompetens, är det svårt att se hur ideell rapportering ska kunna få en generell användbarhet. Korrekt identifiering är naturligtvis särskilt viktigt i dessa sammanhang

då det rör sig om arter som potentiellt kan orsaka stor skada och där omfattande och kostsamma åtgärder kan bli nödvändiga.

I detta sammanhang vill Naturhistoriska riksmuseet framhålla betydelsen av ytterligare databaser och rapporteringssystem utöver de som nämnts, t.ex. de vid museet lokaliserade noderna av internationella biodiversitetsportalen *Global Biodiversity Information Facility* (GBIF), och FishBase samt KryptoS, där stora mängder artdata som inte finns i Artportalen presenteras, inte minst för mindre populära och mer svåridentifierade organismgrupper. Museet deltar också aktivt internationellt i vidareutvecklingen av biodiversitetsinformatik, inklusive verktyg för att geografiskt övervaka och analysera sannolika spridningsvägar av arter.

Med tillskott av nödvändiga resurser skulle Naturhistoriska riksmuseet aktivt bidra till övervakningen genom bl.a. riktade insamlingar i högriskområden, identifiering, molekylära bestämningar, biodiversitetsinformatik, m.m.

Uppföljning av introduktioner och utsättningar

Naturhistoriska riksmuseet anser att alla introduktioner och utsättningar ska vara tillståndspliktiga med krav på riskanalyser, och om de godkänns ska de registreras på ett lättillgängligt sätt. Vidare måste uppföljningar ske. Genetiska undersökningar av såväl de naturliga som de planerat införda populationerna bör göras för bedömningar av lämpligheten av utsättningar, samt konsekvenserna följas upp.

Informationssatsningar

Naturhistoriska riksmuseet instämmer i bedömningen att betydande insatser behöver göras för att öka medvetenheten i samhället om konsekvenserna av spridningen av främmande arter och genotyper. Naturhistoriska riksmuseet och andra museer har en viktig roll genom att vara en arena där problemen kring främmande arter och genotyper kan åskådliggöras och diskuteras och ger möjligheter att föra ut information om bl.a. forskning, regler, risker, och hur man bör agera till allmänhet och andra målgrupper.

Museet ingår i *Naturhistoriska museers samarbetsorganisation*, NAMSA (www.namsa.museum.org), som ger goda möjligheter att agera rikstäckande. NAMSA är sedan 1989 en samarbetsorganisation för ett 40-tal medlemmar innefattande kommunala museer och fri-luftsmuseer, region- och universitetsmuseer, naturum, djurparker och botaniska trädgårdar runt om i landet. NAMSAs medlemmar har årligen ca 4-5 miljoner besökare. Organisationen arbetar för att främja naturhistorisk kunskapsspridning, samt att verka för bevarandet av den biologiska mångfalden, inklusive vårt kulturella nyttjande av densamma, våra kulturväxter och husdjur/lantraser. Som exempel på hur NAMSA kan nå ut har organisationen utarbetat en ansökan till Formas för ett projekt "Take C/O", som syftar till att skapa en mötesplats mellan universiteten, museer, utbildningssektorn och allmänheten för att förmedla forskningsresultat om klimatet, miljön och naturen ur ett

samhällsperspektiv, i form av en riksutställning och en mobil experimentverksamhet. I detta projekt avses också problemet med invasiva arter ingå.

Kunskap och forskning

Resurser bör avsättas för riktade forskningsprogram rörande främmande arter och genotyper.

För att bedöma hur den biologiska mångfalden påverkas av invasiva arter och genotyper, liksom av andra hot, krävs utökade insatser för kartläggning, analys och informationsspridning om arters och genotypers förekomster så att korrekta bedömningar kan göras av vad som är naturliga förhållanden eller negativa trender.

Nationella regelverk

Naturhistoriska riksmuseet instämmer i bedömningarna av behovet för specifika rättsliga regler rörande främmande arter och genotyper behövs. Det är viktigt att Sverige driver att EU inte försvårar för införandet av strikta nationella regelverk.

Försiktighetsprincipen

Naturhistoriska riksmuseet instämmer i bedömningarna av vikten att beakta försiktighetsprincipen. I detta sammanhang kan nämnas att det listsystem som föreslås med riskkriterier inte bör åsidosätta försiktighetsprincipen, d.v.s. möjligheterna att förutspå risk får inte överskattas. Introduktion av främmande arter är alltid en risk, man vet ju inte hur det går förrän efteråt. Det är inte säkert att bedömningar från en annan geografisk region är tillämplig här i andra ekosystem.

Beslut i detta ärende har fattats av överintendent Jan Olov Westerberg efter föredragning av Thomas Lyrholm och hörande av Per Ericson, Lars Hedenäs, Stefan Lundberg, och Anders Silfvergrip.

Jan Olov Westerberg
Överintendent

Thomas Lyrholm
Forskningshandläggare